

ความงามแห่งจิตวิญญาณในปัจฉิมบท “บางเรา บางใคร”
กวีนิพนธ์ในรอบสามทศวรรษในฐานะครูของ “ไพฑูรย์ ธัญญา”
“The spiritual value on the poetry ending of “Bang-Row Bang-Khai”,
the poetry in the 3rd decade of a teacher - poet, Phaitoon Tanya”

ชมพูนุท เมฆเมืองทอง
Chomphunut Makemuengthong

บทคัดย่อ

บางเรา บางใคร เป็นกวีนิพนธ์ในรอบสามทศวรรษของ “ไพฑูรย์ ธัญญา” นักเขียนซีไรต์ ประจำปี 2530 และศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ประจำปี 2559 บางเรา บางใคร เป็นบทกวีนิพนธ์ที่สะท้อนความงามแห่งจิตวิญญาณของบทกวีในฐานะครูของ “ไพฑูรย์ ธัญญา” บทกวีนิพนธ์นี้ได้สะท้อนแนวคิดเรื่องวรรณศิลป์และความงามแห่งจิตวิญญาณ “ไพฑูรย์ ธัญญา” สะท้อนการวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาสังคมพร้อมเสนอแนวทางแก้ไข และการปลุกฝังความดีงามแก่สังคมด้วยจิตสำนึกแห่งความเป็นครู ที่มีจุดเด่นในแบบการจบแบบไม่จบทำให้ผู้อ่านขบคิดถึงบทสรุปที่แตกต่างหลากหลาย

Abstract

“Bang-Row Bang-Khai” is the poetry in the 3rd decade of “Phaitoon Tanya”, the 1987 S.E.A. “Write award winner and Thailand National Artist (Literature) 2016 from 1987. “Bang-Row Bang-Khai” is spiritual value by being a teacher-poet. This poetry was presented in the continuity and creation of literary convention in his poetry which reflects the concept of literary techniques and spiritual value of poetry. Being a teacher-poet, Phaitoon Tanya, highlights current social issues in order to make people aware of the seriousness of the problems. The highlight of the poetry is the ending without conclusion in order for the readers to have various conclusions of their own.

เมื่อสามทศวรรษที่ผ่านมา คงไม่มีใครไม่รู้จัก “ไพฑูรย์ ธัญญา” ในฐานะนักเขียนซีไรต์ประจำปี 2530 และในปีนี้ก็เช่นเดียวกัน ผู้สนใจในงานวรรณศิลป์คงไม่เคยมีใครไม่ได้ยินนาม “ธัญญา สังขพันธานนท์” ในฐานะศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ประจำปี 2559 เฉกเช่นเดียวกันกับกว่า 30 ปีมาแล้ว ที่นิตินิต นักศึกษา วิชาเอกภาษาไทย รวมถึงวิชาเอกอื่น ๆ ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ไม่เพียงแต่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม หรือมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในปัจจุบัน รวมถึงสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ที่สนใจในงานวรรณกรรมจะต้องเคยได้อ่านผลงาน ขึ้นชมผลงาน หรือได้รับฟังแนวคิดทางวรรณกรรมจาก รศ.ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์ หรือ อาจารย์ธัญญา ผู้เป็น “ครูแห่งศิษย์”

บางเรา บางใคร เป็นผลงานกวีนิพนธ์คัดสรรในรอบสามทศวรรษ ที่ลูกศิษย์ของ รศ.ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์ ได้รวมกันดำเนินการจัดตั้งกองทุนกอกองทราย โดยจัดพิมพ์ครั้งแรกเมื่อเดือน กุมภาพันธ์ 2558 ซึ่งเป็นผลงานกวีนิพนธ์รวมเล่ม จำนวน 42 บท แบ่งออกเป็น 6 ส่วนคือ บางใครคารวะคำนึง บางแผ่นดินและถิ่นที่ บางใครในเหล่านั้น บางเราหรือบางใคร? บางคนที่จะออกไป และบางเห็นและเป็นไป ซึ่งแต่ละส่วนล้วนแล้วแต่สะท้อนแรงบันดาลใจที่มีต่อปัญหาต่าง ๆ ดังที่ผู้เขียนกล่าวไว้ว่า

“ผมเขียนบทกวีด้วยเหตุผลสองสามอย่าง อย่างแรกเขียนเมื่อเกิดแรงบันดาลใจ มีประเด็นหรือปัญหาต่าง ๆ มากกระทบ เช่นเหตุการณ์บ้านเมือง ความประทับใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งภาวะวูบไหวอยู่ภายในจิตใจของตนเอง นี่ก็เขียนเพราะอยากเขียนกับอีกเหตุผลหนึ่ง คือเขียนเพราะถูกขอให้เขียนหรือมีภารกิจที่ต้องเขียน เช่นเขียนให้ลูกศิษย์เอาไปลงในหนังสือค่ายบ้าง เขียนเพราะมีคนขอให้เขียนบ้าง ต่างกรรม ต่างวาระกันไป ได้รับการตีพิมพ์ในนิตยสารบ้าง เขียนแล้วเก็บไว้บ้าง และมีไม่น้อยที่สูญหายไปกับเวลา...ควบคู่กับการเขียนหนังสือ งานที่สำคัญในชีวิตผมก็คือการเป็นครูสอนหนังสือในมหาวิทยาลัยทางภาคอีสาน ... ผมเป็น

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บรรณาธิการ ประธานหลักสูตรสาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

เกษตรกรที่กำลังเพาะพันธ์ หว่านกล้าอักษร เป็น “ชาวไร่อักษร” คนหนึ่ง ทำหน้าที่นี้มาด้วยใจรัก นี่คือความสุขหนึ่งเดียวที่ผมได้รับจากการเป็นครูสอนหนังสือ”

(ไพฑูริย์ ธัญญา. 2558. น.10)

คำกล่าวของ ไพฑูริย์ ธัญญา ข้างต้น ล้วนถ่ายทอดออกมาอย่างเด่นชัดใน “บางเรา บางใคร” ที่ถือเป็นกวีนิพนธ์ในรอบสามทศวรรษ ที่ข้าพเจ้านิยามกวีนิพนธ์รวมเล่มนี้ว่า “บางเรา บางใคร” เป็นบทกวีนิพนธ์ที่สะท้อนความงามแห่งจิตวิญญาณของบทกวีในฐานะครูของ “ไพฑูริย์ ธัญญา” เพราะทุกถ้อยอักษรบนทุกบรรทัดไม่เพียงแต่โดดเด่นด้านสุนทรียภาพในฐานะครูผู้สืบทอดแนวทางแห่งวรรณศิลป์อันงดงามทั้งรูปแบบ เสียง คำ และความหมายแล้ว ยังสะท้อนความงามแห่งจิตวิญญาณความเป็นครูของ “ไพฑูริย์ ธัญญา” ได้อย่างชัดเจน บทกวีทั้ง 6 ส่วน ต่างบอกเล่าเรื่องราวและสะท้อนการวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาสังคมพร้อมเสนอแนวทางแก้ไข และการปลุกฝังความดีงามแก่สังคมด้วยจิตสำนึกแห่งความเป็นครู โดยเฉพาะการทิ้งท้ายทุกบทในแบบ “ปัจฉิมบท” ที่ถือเป็นจุดเด่นและเอกลักษณ์เฉพาะของ “ไพฑูริย์ ธัญญา” ที่มีกวีจะทิ้งท้ายให้ผู้สนทนาต้องนำไปขบคิดต่อ ค้นหา ขบคิดถึงบทสรุปที่แตกต่างหลากหลายตามสภาวะการณ์ แนวคิด และอุดมการณ์ชีวิตของแต่ละคน

บางเช้า บางขึ้นและบางซ้ำ
บางรสชาติเคี้ยวกรำเสียเต็มที
บางเรา บางเลวและบางดี
หรือว่าเช่นฉนี้แหละชีวิตฯ

(ไพฑูริย์ ธัญญา. 2558. น.108)

ปัจฉิมบทข้างต้นปรากฏในบทกวีนิพนธ์ “บางเรา หรือบางใคร?” ในกวีนิพนธ์รวมเล่ม “บางเรา บางใคร” ซึ่งสะท้อนความเป็น “ครูผู้ให้” ให้สัจธรรม ให้อุดมการณ์ ให้มุมมองที่นำไปสู่การขบคิดต่ออันถือเป็นจุดเด่นของจิตวิญญาณความเป็นครูที่สะท้อนออกมาในบทกวีนิพนธ์ “บางเรา บางใคร” ของ “ไพฑูริย์ ธัญญา” ที่ชัดเจน บทปริทัศน์หนังสือครั้งนี้ผู้เขียนจึงขอหยิบยกมุมมองเกี่ยวกับจิตวิญญาณและจิตสำนึกแห่งความเป็นครูในบท “ปัจฉิมบท” จากกวีนิพนธ์รวมเล่ม “บางเรา บางใคร” ซึ่งผู้เขียนถือว่ามีความโดดเด่นและเป็นแง่มุมของครูหรืออาจารย์ธัญญา ที่ไม่เคยเว้นว่างจากการหว่านกล้าอักษรเพื่อปลุกฝังความดีงามแก่ศิษย์ด้วยจิตสำนึกแห่งความเป็นครู ได้อย่างชัดเจน ดังในบทปัจฉิมบท บทกวีนิพนธ์ “หวังเพียงเธอตื่นมาเติมไฟ” ที่ว่า

เมื่อใคร่ก่อกองไฟในคืนหนาว
เรารู้จักได้อิงอ่าวไอไฟหม่ม
ถ้าก่อนตึก ฟืนไร่และไฟชม
หวังเพียงเธอเร่งระดมช่วยเติมผืน
[หวังเพียงเธอช่วยตื่นมาเติมไฟ...]

(ไพฑูริย์ ธัญญา. 2558. น.26)

บทกวีบทนี้คือตอนจบที่ทิ้งท้ายให้ผู้อ่านได้ขบคิดต่อการเป็นวิญญาณนักสู้ไม่ไข้อย่างนิสิต นักศึกษา และประชาชนประเภทธุระไม่ไข่กับทุกเรื่องราวที่ผ่านมาในชีวิต เช่นเดียวกันกับปัจฉิมบทในบทกวีนิพนธ์ “โลกในร้านน้ำชา” ที่ว่า

มาจากทิศตะวันไหนฉันไม่รู้
ตราบตะวันยังอยู่ยังมีหวัง
รักโลกโกรธหลงหรือชื่นชัง
เถิดมานั่งจิบชาประสาคน

(ไพฑูริย์ ธัญญา. 2558. น.53)

นอกจากนี้ในปัจจุบันบทอีกหลายบทยังเป็นการจบแบบตั้งคำถามเพื่อให้ผู้อ่านนำไปคิดต่อ เปรียบดังการหว่านกล้าจิตสำนึกแห่งสังขารลงบนจิตวิญญาณความเป็นมนุษย์ตามแบบฉบับของครู ดังในบทกวีนิพนธ์ “เขาใหญ่”

เขาใหญ่ ใครใหญ่ ให้รู้บ้าง
เรา - เขา ต่างต่าง ณ ความฝัน
แผ่นดินฝันนี้ของใครกัน
เรา - เขา ใครนั่นผู้ที่ยัง?
(ไพฑูริย์ ธัญญา. 2558. น.41)

รวมถึงการหว่านกล้าจิตสำนึกในมุม “ครูของครู” ดังในปัจจุบันบท ของบทกวีนิพนธ์ “คิดถึงครู” ที่ว่า

หรือโรงเรียนของเราไม่น่ารัก?
ครูใจดีเคยรู้จักหายไปไหน
มาโรงเรียนวันนี้ไม่มีใคร
เปลี่ยวใจนั่งรำพึงคิดถึงครู
(ไพฑูริย์ ธัญญา. 2558. น.73)

แม้บทกวีนิพนธ์แต่ละเรื่องจะบอกเล่าเรื่องราวและสะท้อนการวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาสังคมพร้อมเสนอแนวทางแก้ไขรวมถึงการปลุกฝังความดีงามแก่สังคมด้วยจิตสำนึกแห่งความเป็นครู ด้วยการตั้งคำถามให้ขบคิดแล้ว การเป็น “กวี” ของ ไพฑูริย์ ธัญญา จึงทั้งทำในปัจฉิมบท ในฐานะ “ครูผู้สร้างกวี” และสืบสานการสร้างสรรค์งานวรรณศิลป์อันเป็นวัฒนธรรมไทยให้สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นต่อไป ดังในปัจจุบันบท “ฤดูนก” ที่จบบทกวีนิพนธ์บทนี้ว่า

ก่อนหมอกสางจากฟ้าป่าคลายหนาว
เราเริ่มเล่านิยายอันหมดจด
เธอและฉันฝันสร้างอย่างระชด
บทกวีจักปรากฏอุบัติการณ์
(ไพฑูริย์ ธัญญา. 2558. น.28)

เมื่อได้ลงลึกไปถึง “ปัจฉิมบท” ในกวีนิพนธ์รวมเล่ม “บางเรา บางใคร” ผู้เขียนถือว่าความเป็น “อาจารย์ธัญญา” ของลูกศิษย์ “รศ.ดร.ธัญญา สังข์พันธานนท์” ของวงการวิชาการ ได้สะท้อนออกมาได้อย่างโดดเด่นและชัดเจน โดยเฉพาะความเป็นครูที่ไม่เคยเว้นว่างจากการหว่านกล้าอักษรเพื่อปลุกฝังความดีงามแก่ศิษย์ด้วยจิตสำนึกแห่งความเป็นครูเพื่อศิษย์ และยังแฝงรอยยิ้มให้คิดถึง “ไพฑูริย์ ธัญญา” ของเหล่าชาวไร่อักษราและผู้ร่วมวงการวรรณกรรม เมื่อได้อ่านปัจฉิมบท ในกวีนิพนธ์เรื่อง “มรดกสุนทรภู่” ที่กล่าวว่า

“ยังไม่เคยเป็นกวีศรีเมืองไหน
เคยเขียนกลอนก็บอดไปไม่เป็นท่า
มรดกหนึ่งเดียวที่ได้มา
คือชอบรำสุราไม่เว้นวัน”
(ไพฑูริย์ ธัญญา. 2558. น.24)

